

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КОБУШКО ЯНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК:332.142.6:330.322.01(043.3)

**ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ВІДТВОРЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО
ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ**

Спеціальність 08.00.06 – економіка природокористування та охорони
навколишнього середовища

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Суми – 2012

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Сумському державному університеті Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник – кандидат економічних наук, професор
Жулавський Аркадій Юрійович,
Сумський державний університет,
професор кафедри управління.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Грановська Людмила Миколаївна,
ДВНЗ «Херсонський державний
аграрний університет»,
завідувач кафедри гідромеліорації та
економіки природокористування;

кандидат економічних наук, доцент
Шкарупа Олена Василівна,
Сумський державний університет,
доцент кафедри економіки та
бізнес-адміністрування.

Захист відбудеться «___» _____ 2012 р. о ___ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.051.01 Сумського державного університету за адресою: 40007, м. Суми, вул. Римського-Корсакова, 2, ауд. М-209.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Сумського державного університету за адресою: 40007, м. Суми, вул. Римського-Корсакова, 2.

Автореферат розісланий «___» _____ 2012 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Є. І. Нагорний

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасний соціально-економічний розвиток території залежить від ефективного відтворення інвестиційного потенціалу регіону в умовах екологічних обмежень. Екологічний фактор виступає в якості обмежуючого чинника зростання обсягів інвестиційних вкладень у регіоні. Еколого-економічна оцінка відтворення інвестиційного потенціалу дозволить більш об'єктивно вимірювати ефективність інвестиційної діяльності з позицій сталого розвитку на основі урахування екологічно обумовлених інвестиційних збитків у процесах формування, розподілу та використання інвестиційного потенціалу.

Фундаментальні теоретичні та методичні аспекти дослідження взаємозв'язків між господарською діяльністю і розвитком еколого-економічної системи представлені у працях видатних вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема О. Ф. Балацького, С. Н. Бобильова, О. О. Веклич, Л. М. Грановської, Б. М. Данилишина, Л. Г. Мельника, Є. В. Мішеніна, Г. О. Моткіна, М. Я. Лемешева, М. Н. Лук'янчикова, І. М. Потравного, О. В. Рюміної, О. М. Теліженка, С. К. Харічкова, Є. В. Хлобистова, М. А. Хвесика.

Проблеми відтворення інвестиційного потенціалу регіону досліджували вчені: І. О. Бланк, В. В. Биковський, М. П. Бутко, В. Л. Галушак, З. В. Герасимчук, В. В. Гомольська, І. В. Грішина, А. М. Дирдонова, А. Ю. Жулавський, П. С. Каплун, Н. І. Клімова, В. Ю. Катасонов, С. В. Леонов, Н. П. Мешко, П. І. Мірошниченко, І. І. Ройзман, С. К. Рясков, В. Л. Смесова, В. Р. Ткачук, Ф. С. Тумусов, Г. В. Хомкалов, Б. О. Чуб, О. Г. Шахназаров, О. В. Шкарупа, Т. О. Щербакова та інші. Як показує аналіз наукових праць, на сьогодні недостатньо розроблені теоретичні та методичні питання, що стосуються відтворення інвестиційного потенціалу регіону в умовах забезпечення екологічної безпеки, дослідження впливу екологічного фактора на фази відтворення інвестиційного потенціалу регіону та наслідків його прояву, еколого-економічної оцінки відтворення інвестиційного потенціалу регіону, системно-структурного формування організаційно-економічного механізму управління відтворенням інвестиційного потенціалу регіону з урахуванням екологічного фактора, визначення інструментів, які забезпечують оптимальне відтворення інвестиційного потенціалу регіону з дотриманням екологічних вимог.

Актуальність наведених питань обумовила вибір теми, мети та завдань дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана у контексті «Основних наукових напрямів та найважливіших проблем фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних та гуманітарних наук на 2009-2013 роки» (Постанова Президії НАН України від 25.02.2009 №55), а саме відповідно до таких пріоритетних комплексних міждисциплінарних досліджень, як: проблеми раціонального природокористування (п. 4.1.15); регіональний розвиток (п. 4.1.16); інноваційна та інвестиційна політика (п. 4.1.11); Концепції національної екологічної політики України на період до 2020

року, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.10.2007 р. №880-р; Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 р. (Постанова Кабінету Міністрів України від 25.07.2006 р. № 1001). Тематика дисертаційного дослідження відповідає державним, галузевим та регіональним науковим програмам і темам, тематиці наукових досліджень Сумського державного університету, зокрема: «Еколого-збалансований розвиток територіальних, соціально-економічних систем» (№ держ. реєстр. 0107U009207), де автором визначені проблеми відтворення інвестиційного потенціалу регіону в умовах забезпечення екологічно сталого розвитку території; «Дослідження кон'юнктури інвестиційного ринку України» (№ держ. реєстр. 0111U008162), де автором визначені особливості формування інвестиційного потенціалу регіону в умовах екологічних обмежень; «Механізм бюджетного фінансування на регіональному рівні в умовах екологічно сталого розвитку» (№ держ. реєстр. 0109U001480), де автором визначені напрями зростання інвестиційного потенціалу в контексті сталого розвитку регіону.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розроблення науково-методичних підходів до еколого-економічної оцінки відтворення інвестиційного потенціалу регіону.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі завдання:

- визначити сутність та зміст поняття «інвестиційний потенціал регіону»;
- розвинути класифікацію інвестиційного потенціалу регіону з урахуванням екологічного фактора;
- визначити особливості відтворення інвестиційного потенціалу регіону в умовах екологічних обмежень;
- дослідити вплив екологічного фактора на фази відтворення інвестиційного потенціалу регіону;
- визначити структурно-логічний зміст поняття «екологічно обумовлений інвестиційний збиток»;
- розробити науково-методичні підходи до вартісної оцінки екологічно обумовленого інвестиційного збитку;
- удосконалити науково-методичні підходи до еколого-економічної оцінки відтворення інвестиційного потенціалу регіону;
- розвинути теоретичні та науково-методичні положення до формування екологоорієнтованої системи управління відтворенням інвестиційного потенціалу регіону;
- розробити організаційно-економічний механізм управління відтворенням інвестиційного потенціалу регіону в умовах екологічних обмежень;
- удосконалити організаційно-економічні інструменти управління інвестиційним потенціалом регіону за фазами його відтворення з дотриманням екологічних вимог.

Об'єктом дослідження є інвестиційний потенціал регіону в умовах екологічних обмежень.

Предметом дослідження є економічні відносини, що виникають між інвесторами, підприємцями і місцевою владою з приводу відтворення інвестиційного потенціалу регіону з урахуванням екологічних обмежень.

Методи дослідження. Теоретико-методичну основу дисертаційного дослідження склали фундаментальні положення загальної економічної теорії, теорії економіки природокористування та охорони навколишнього середовища, праці вітчизняних і зарубіжних учених у галузі інвестиційної діяльності та охорони навколишнього середовища.

Для вирішення поставлених завдань у дисертації використовувалися методи наукових досліджень: системно-структурний аналіз – при систематизації теоретичних засад щодо визначення поняття «інвестиційний потенціал регіону»; факторний аналіз – при визначенні факторів, що впливають на фази відтворення інвестиційного потенціалу регіону; порівняльний аналіз – при дослідженні взаємозв'язків між елементами інвестиційного потенціалу регіону та станом навколишнього природного середовища; абстрактно-логічний аналіз - при формуванні організаційно-економічного механізму управління відтворенням інвестиційного потенціалу регіону в умовах екологічних обмежень; статистичного аналізу – для дослідження передумов відтворення інвестиційного потенціалу регіону з дотриманням вимог забезпечення екологічної безпеки; розрахунково-аналітичний метод – при оцінці інвестиційного потенціалу регіону та екологічно обумовленого інвестиційного збитку; економіко-математичного моделювання – під час визначення впливу екологічного фактора на величину інвестиційного потенціалу регіону.

Інформаційну базу дисертаційної роботи склали: закони України, постанови Кабінету Міністрів України, нормативні документи міністерств та відомств, регуляторні акти органів місцевого самоврядування та інших органів державного управління, офіційні матеріали Державного комітету статистики України, монографії та науково-аналітичні статті вітчизняних та зарубіжних авторів, інформаційні матеріали, опубліковані в періодичних виданнях, електронні ресурси, представлені в мережі Internet, які зібрані та опрацьовані особисто автором.

Наукова новизна одержаних результатів визначається удосконаленням науково-методичних підходів до еколого-економічної оцінки відтворення інвестиційного потенціалу регіону. Найбільш істотними науковими результатами дисертаційного дослідження є такі:

вперше:

- визначено структурно-логічну сутність поняття «екологічно обумовлений інвестиційний збиток», під яким потрібно розуміти фактичні або можливі втрати інвестиційного потенціалу регіону за фазами формування, розподілу і використання, внаслідок забруднення навколишнього природного середовища і виснаження природних ресурсів;

удосконалено:

- науково-методичний підхід до еколого-економічної оцінки відтворення інвестиційного потенціалу регіону, який на відміну від існуючих ураховує величину

екологічно обумовлених інвестиційних збитків за фазами відтворення інвестиційного потенціалу;

- науково-методичний підхід до оцінки екологічно обумовленого інвестиційного збитку, який на відміну від існуючих базується на визначенні економічних втрат за фазами відтворення інвестиційного потенціалу, обумовлених забрудненням навколишнього природного середовища та виснаженням природних ресурсів регіону;

- науково-методичний підхід до формування організаційно-економічного механізму управління відтворенням інвестиційного потенціалу регіону в умовах екологічних обмежень, який на відміну від існуючих передбачає диференціацію економічних інструментів за фазами відтворення залежно від стану навколишнього природного середовища у регіоні;

дістали подальшого розвитку:

- класифікація інвестиційного потенціалу регіону, яка на відміну від існуючих доповнюється такими його видами, як екологічно деструктивний та екологічно орієнтований інвестиційний потенціал регіону за ознакою характеру еколого-економічної взаємодії;

- структурно-логічна сутність поняття «інвестиційний потенціал регіону», під яким на відміну від існуючих розуміють здатність економічної системи регіону забезпечити формування внутрішніх і залучення зовнішніх інвестиційних ресурсів та умов їх ефективного використання при дотриманні екологічних вимог.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що висновки і рекомендації, викладені у роботі, можуть бути застосовані регіональними органами управління та суб'єктами господарювання з метою забезпечення ефективного відтворення інвестиційного потенціалу регіону з урахуванням екологічних вимог.

Науково-методичні та практичні результати дисертаційного дослідження були використані: головним управлінням економіки Сумської обласної державної адміністрації під час розроблення Програми економічного і соціального розвитку Сумської області на 2013 рік у частині еколого-економічної оцінки відтворення інвестиційного потенціалу регіону та рекомендацій щодо формування еколого-орієнтованої системи управління відтворенням інвестиційного потенціалу регіону (довідка про впровадження №01/1065 від 20 червня 2012 року).

Результати дисертаційного дослідження впроваджені у навчальний процес факультету економіки та менеджменту, центру заочної, дистанційної та вечірньої форм навчання та центру післядипломної освіти СумДУ під час викладання дисциплін „Інвестиційний менеджмент” і „Регіональний менеджмент”, що підтверджено актом від 25 червня 2012 року.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою роботою, в якій сформульовані теоретичні та методичні підходи до еколого-економічної оцінки відтворення інвестиційного потенціалу регіону з урахуванням екологічно обумовлених інвестиційних збитків. Сформульовані в дисертаційній роботі наукові положення, висновки та рекомендації належать особисто автору. З наукових робіт, опублікованих у співавторстві, у дисертаційному

дослідженні використані лише ті ідеї та положення, які запропоновані автором особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні положення роботи доповідалися та обговорювалися на профільних науково-практичних конференціях: Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегії інноваційного розвитку економіки: бізнес, наука, освіта» (м. Харків, 2010 р.); Науковій інтернет-конференції «Сучасні проблеми економіки в умовах глобальної фінансової нестабільності» (м. Тернопіль, 2010 р.); Всеукраїнській науковій конференції «Екологічний менеджмент у загальній системі управління» (м. Суми, 2010 р., 2011 р.); Науково-технічній конференції викладачів, співробітників, аспірантів і студентів факультету економіки та менеджменту «Економічні проблеми сталого розвитку» (м. Суми, 2010 р., 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Інвестиційні пріоритети епохи глобалізації: вплив на національну економіку та окремих бізнес» (м. Дніпропетровськ, 2010 р.); Міжнародній науково-практичній конференції студентів і молодих учених «Актуальні проблеми розвитку соціально-економічних систем» (м. Бердянськ, 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Карпатська конференція з проблем охорони довкілля» „Carpathian environmental conference“ – СЕС-2011 (м. Мукачево-Ужгород, 2011 р.); Міжнародній конференції «Стратегія якості у промисловості і освіті» (м. Варна (Болгарія), 2011 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Україна: Схід – Захід - проблеми сталого розвитку» (м. Львів, 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми сучасної економіки в умовах фінансової нестабільності» (м. Одеса, 2012 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Зростання економічного потенціалу України: теоретико-методичний та науково-практичний аспекти» (м. Київ, 2012 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Управління сталим розвитком територій в контексті світового досвіду» (м. Сімферополь, 2012 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження опубліковані в 23 наукових роботах загальним обсягом 6,22 друк. арк. (з них особисто автору належать 5,31 друк. арк.), у тому числі 9 статей у наукових фахових виданнях (з них 4 – у співавторстві), 14 публікацій у матеріалах конференцій (з них 2 – у співавторстві).

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації - 237 сторінок, у тому числі обсяг основного тексту – 193 сторінки. Дисертація містить 37 таблиць загальним обсягом 17 сторінок, 22 рисунки загальним обсягом 9 сторінок, 9 додатків загальним обсягом 16 сторінок і список використаних джерел із 204 найменувань на 23 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження, визначено мету, основні завдання, предмет, об'єкт і методи дослідження, охарактеризовано наукову новизну, теоретичне і практичне значення одержаних наукових результатів.

У першому розділі «Проблеми розвитку інвестиційного потенціалу в умовах забезпечення екологічної безпеки» подана характеристика сучасних інвестиційних процесів в умовах екологічно сталого розвитку, досліджено сутність та співвідношення понять «інвестиційний потенціал регіону» (ІПР), «інвестиційна привабливість регіону» та «інвестиційний клімат регіону», досліджений вплив екологічного фактора на процеси відтворення інвестиційного потенціалу регіону.

Аналіз наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених показав, що є істотні розбіжності у визначенні поняття «інвестиційний потенціал регіону». Проведена систематизація визначень цього поняття дозволила виділити ресурсний, структурний, відтворювальний та результативний підходи. Обґрунтовано, що змісту поняття «інвестиційний потенціал регіону» найбільше відповідає ресурсно-відтворювальний підхід, згідно з яким під «інвестиційним потенціалом регіону» розуміють здатність економічної системи регіону забезпечити формування внутрішніх і залучення зовнішніх інвестиційних ресурсів та умов їх ефективного використання при дотриманні екологічних вимог.

На основі узагальнення підходів до класифікації інвестиційного потенціалу регіону обґрунтовано доцільність доповнення її такими видами, як екологічно орієнтований та екологічно деструктивний інвестиційні потенціали регіону за ознакою характеру еколого-економічної взаємодії. Екологічно орієнтований інвестиційний потенціал – це інвестиційний потенціал, відтворення якого відбувається з дотриманням екологічних вимог. Екологічно деструктивний інвестиційний потенціал - це інвестиційний потенціал, відтворення якого зумовлює зростання забруднення навколишнього середовища та виснаження природних ресурсів.

У роботі доведено необхідність виділення первинного та вторинного інвестиційних потенціалів. Первинний інвестиційний потенціал представлений сукупністю інвестиційних ресурсів економічних суб'єктів, таких як: населення - у вигляді заробітної плати, змішаного доходу, доходу від власності; прибуткових підприємств і організацій - у вигляді чистого прибутку, що спрямовується на накопичення, та амортизації. Вторинний інвестиційний потенціал представлений сукупністю інвестиційних ресурсів, сформованих у результаті перерозподілу первинних інвестиційних ресурсів регіону у вигляді довгострокових кредитних ресурсів банків, інвестиційних фондів та інвестиційних компаній, кредитних спілок, коштів державного та місцевих бюджетів, спрямованих на розвиток економічної системи регіону.

Інвестиційний потенціал регіону має відтворювальний характер. Відтворювальний цикл інвестиційного потенціалу регіону визначається періодом часу від початку його формування до закінчення надходження коштів від його використання. Структурно відтворювальний цикл інвестиційного потенціалу регіону складається з трьох фаз: формування, розподілу та використання. На фазі формування відбувається залучення інвестиційних ресурсів із первинних та вторинних, внутрішніх та зовнішніх джерел. На фазі розподілу забезпечується розподіл інвестиційних коштів за видами економічної діяльності та об'єктами

інвестування. На фазі використання відбуваються реалізація вкладених інвестиційних коштів та отримання доходів економічними суб'єктами від інвестиційної діяльності.

Аналіз наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених показав, що забруднення навколишнього природного середовища та виснаження природних ресурсів істотно впливають на процеси відтворення інвестиційного потенціалу регіону (рис. 1).

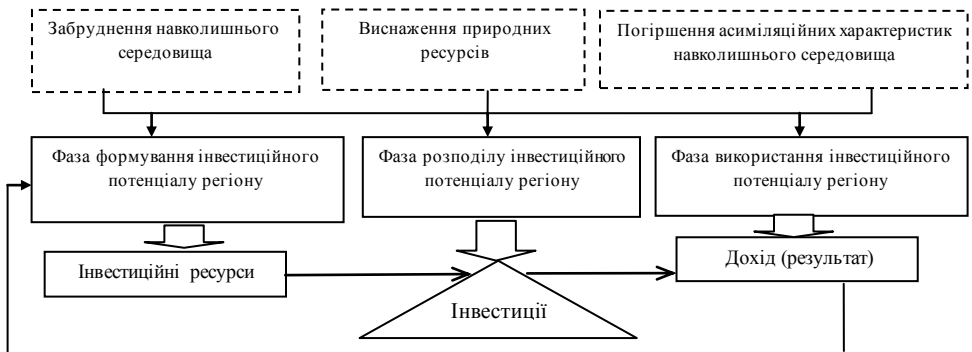

Рис. 1. Відтворювальний цикл інвестиційного потенціалу регіону в умовах екологічних обмежень

Зокрема, забруднення навколишнього природного середовища негативно впливає на формування доходів економічних суб'єктів і тим самим зменшує інвестиційний потенціал регіону на фазі його формування. Зменшення асиміляційного потенціалу та виснаження природних ресурсів негативно впливають на інвестиційну привабливість та інвестиційний клімат у регіоні. На фазі розподілу інвестиційного потенціалу регіону негативний вплив екологічного фактора обумовлений необхідністю спрямування інвестиційних ресурсів на попередження та ліквідацію негативних наслідків забруднення навколишнього середовища та виснаження природних ресурсів. На фазі використання інвестиційного потенціалу регіону порушення екологічної рівноваги негативно впливає на функціонування економічних суб'єктів та призводить до втрат знов доданої вартості, а відповідно і коштів, що спрямовуються на формування інвестиційного потенціалу регіону.

У другому розділі «**Науково-методичні підходи до еколого-економічної оцінки відтворення інвестиційного потенціалу регіону**» проаналізовано існуючі методичні підходи до еколого-економічної оцінки відтворення інвестиційного потенціалу регіону, досліджено її зміст та алгоритм проведення; визначено структурно-логічну сутність поняття «екологічно обумовлений інвестиційний збиток» та розроблено методуку його оцінки.

Аналіз наукових праць провідних вітчизняних та зарубіжних учених показав відсутність єдиного підходу до визначення сутності, критеріїв, порядку та періоду проведення оцінки інвестиційного потенціалу регіону. Автором проведена

систематизація існуючих підходів до вартісної оцінки величини інвестиційного потенціалу регіону. Це дозволило зробити висновок, що на сьогодні більшість підходів розглядає інвестиційний потенціал як складову інвестиційної привабливості регіону. У більшості випадків здійснюється порівняльна оцінка інвестиційного потенціалу регіону.

У роботі доведено, що інвестиційний потенціал регіону є результатом взаємодії екологічних та економічних чинників. У той самий час в існуючих методичних підходах до оцінки відтворення інвестиційного потенціалу регіону екологічні фактори не враховуються. Як показали дослідження, на інвестиційний потенціал регіону істотно впливають стан навколишнього природного середовища і виснаження природних ресурсів, які призводять до виникнення екологічно обумовлених інвестиційних збитків. Визначено, що екологічно обумовлений інвестиційний збиток (ЕОІЗ) – це фактичні або можливі втрати інвестиційного потенціалу регіону за фазами формування, розподілу і використання внаслідок забруднення навколишнього природного середовища і виснаження природних ресурсів. Оцінку екологічно обумовленого інвестиційного збитку пропонується здійснювати за фазами відтворення інвестиційного потенціалу регіону.

Екологічно обумовлений інвестиційний збиток на фазі формування інвестиційного потенціалу регіону визначається як сума втрачених доходів економічних суб'єктів внаслідок забруднення навколишнього середовища і виснаження природних ресурсів за формулою:

$$\text{ЕОІЗ}_{\text{форм}} = \sum_{i=1}^n \Delta \Pi_i^{\text{екол}} \cdot k_i^{\text{заощ}} \cdot k_i^{\text{вир}}, \quad (1)$$

де $\Delta \Pi_i^{\text{екол}}$ - втрачені доходи і-го економічного суб'єкта внаслідок впливу екологічного фактора, визначаються як частина еколога-економічного збитку внаслідок забруднення навколишнього середовища і виснаження природних ресурсів регіону; $k_i^{\text{заощ}}$ - коефіцієнт заощаджень і-го економічного суб'єкта, що показує, яка частка чистих доходів спрямовується на заощадження; $k_i^{\text{вир}}$ - коефіцієнт інвестування у виробничі інвестиції і-го економічного суб'єкта, що показує, яка частка заощаджень спрямовується на фінансування виробничих інвестицій; n – кількість економічних суб'єктів, що беруть участь в інвестиційній діяльності регіону.

Екологічно обумовлений інвестиційний збиток на фазі розподілу інвестиційного потенціалу визначається як сума втраченої вигоди від спрямування інвестиційних ресурсів на фінансування проектів екологічного спрямування і визначається за формулою:

$$\text{ЕОІЗ}_{\text{розп}} = \sum_{i=1}^n KI_i^{\text{екол}} \cdot (q_i^{\text{екол}} - q_i^{\text{екон}}), \quad (2)$$

де $KI_i^{\text{екол}}$ - обсяг капітальних інвестицій екологічного спрямування щодо і-го економічного суб'єкта; $q_i^{\text{екол}}$ - коефіцієнт ефективності екологічних

інвестицій і-ого економічного суб'єкта, який показує обсяг попередженого еколого-економічного збитку на одиницю природоохоронних інвестицій; $\alpha_i^{\text{екон}}$ - середня рентабельність операційного капіталу і-ого економічного суб'єкта.

Екологічно обумовлений інвестиційний збиток на фазі використання інвестиційного потенціалу визначається як сума екологічно обумовлених втрат доходів і-х економічних суб'єктів, що утворюється при реалізації j-х інвестиційних проектів за формулою:

$$EOI3_{\text{вик}} = \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m \Delta D_{ij}^{\text{екол}}, \quad (3)$$

де $\Delta D_{ij}^{\text{екол}}$ - екологічно обумовлені втрати доходів і-ого економічного суб'єкта при реалізації j-ого інвестиційного проекту; m – кількість інвестиційних проектів, що реалізуються у регіоні.

У дисертації доведено, що прийняття управлінських рішень у сфері інвестиційної діяльності регіону передбачає еколого-економічну оцінку процесів відтворення інвестиційного потенціалу регіону. Під еколого-економічною оцінкою відтворення інвестиційного потенціалу регіону розуміють визначення його величини за фазами відтворення з урахуванням екологічно обумовлених інвестиційних збитків. Еколого-економічну оцінку відтворення інвестиційного потенціалу регіону пропонується здійснювати за алгоритмом, поданим на рис.2. На першому етапі проводиться оцінка базової величини інвестиційного потенціалу регіону за фазами його відтворення, на другому - оцінка базового інвестиційного потенціалу регіону з урахуванням екологічно обумовлених інвестиційних збитків, на третьому - здійснюється оцінка кумулятивного інвестиційного потенціалу регіону з урахуванням втрат, обумовлених дією екологічного фактора.

Оцінка кумулятивного інвестиційного потенціалу регіону за фазами відтворення з урахуванням екологічно обумовлених інвестиційних збитків здійснюється за формулами:

$$IPR_{\text{форм.кум}}^{\text{екол}} = (IPR_{\text{форм.баз}} + \sum_{t=0}^T \frac{\Delta IPR_{\text{форм}_t}}{(1+r)^t}) - (EOI3_{\text{форм.баз}} + \sum_{t=0}^T \frac{EOI3_{\text{форм}_t}}{(1+r)^t}); \quad (4)$$

$$IPR_{\text{розт.кум}}^{\text{екол}} = (IPR_{\text{розт.баз}} + \sum_{t=0}^T \frac{\Delta IPR_{\text{розт}_t}}{(1+r)^t}) - (EOI3_{\text{розт.баз}} + \sum_{t=0}^T \frac{EOI3_{\text{розт}_t}}{(1+r)^t}); \quad (5)$$

$$IPR_{\text{вик.кум}}^{\text{екол}} = \sum_{t=0}^T \frac{\Delta BPI_{t+1}}{(1+r)^{t+1}} - \sum_{t=0}^T \frac{EOI3_{\text{вик}_{t+1}}}{(1+r)^{t+1}}, \quad (6)$$

де $IPR_{\text{форм.кум}}^{\text{екол}}$, $IPR_{\text{розт.кум}}^{\text{екол}}$, $IPR_{\text{вик.кум}}^{\text{екол}}$ - кумулятивний інвестиційний потенціал регіону відповідно на фазах формування, розподілу та використання з урахуванням екологічного фактора; $IPR_{\text{форм.баз}}$, $IPR_{\text{розт.баз}}$ - базовий інвестиційний потенціал регіону на фазі формування та розподілу; $\Delta IPR_{\text{форм}_t}$, $\Delta IPR_{\text{розт}_t}$ - приріст інвестиційного потенціалу регіону відповідно на фазах формування та розподілу у t-му році; ΔBPI_{t+1} - приріст валового регіонального продукту у t+1 році; $EOI3_{\text{форм.баз}}$, $EOI3_{\text{розт.баз}}$,

$EOI_{\text{вик.баз.}}$ - базовий екологічно обумовлений інвестиційний збиток відповідно на фазах формування, розподілу та використання інвестиційного потенціалу регіону;
 $EOI_{\text{форм.}}$, $EOI_{\text{розп.}}$ - екологічно обумовлений інвестиційний збиток відповідно на фазах формування та розподілу інвестиційного потенціалу регіону у t-му році;
 $EOI_{\text{вик.t+1}}$ - екологічно обумовлений інвестиційний збиток на фазі використання інвестиційного потенціалу регіону у t+1 році; r – ставка дисконтування, %; T – тривалість середньозваженого циклу відтворення інвестиційного потенціалу регіону, років.

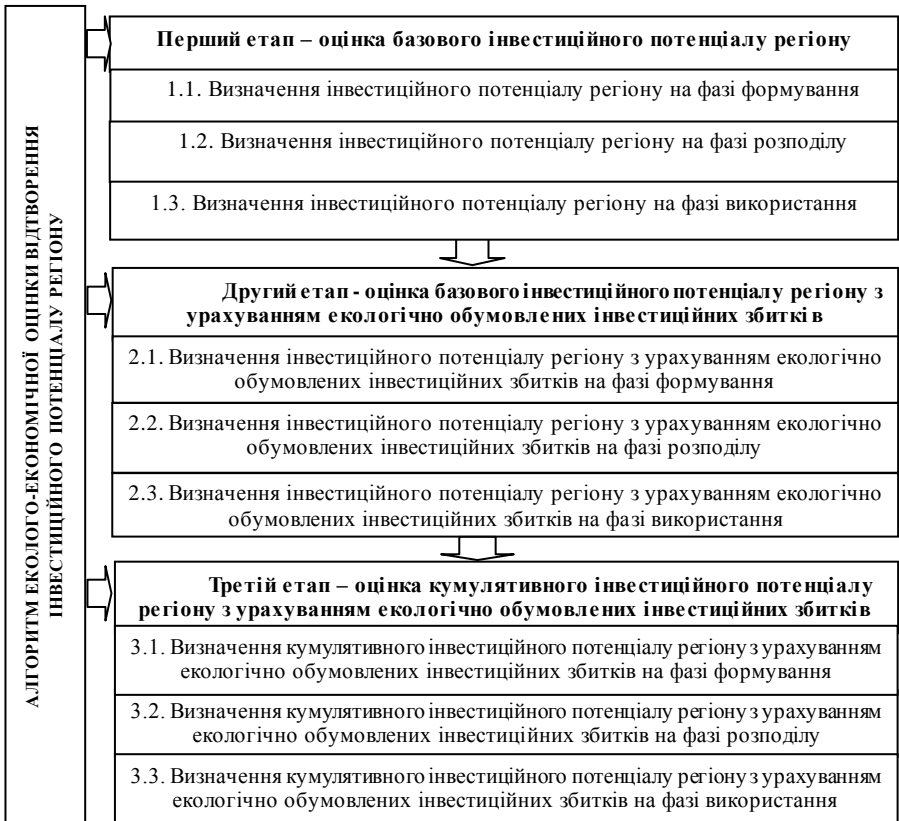

Рис. 2. Алгоритм еколого-економічної оцінки відтворення інвестиційного потенціалу регіону

У роботі доведено, що оцінка кумулятивного інвестиційного потенціалу регіону з урахуванням екологічно обумовлених інвестиційних збитків здійснюється за весь період циклу відтворення інвестиційного потенціалу регіону. Тривалість

циклу відтворення інвестиційного потенціалу регіону визначається як середньозважена величина життєвих циклів інвестиційних проектів, що реалізуються у регіоні.

У третьому розділі «**Формування екологоорієнтованої системи управління відтворенням інвестиційного потенціалу регіону**» проведено еколого-економічну оцінку відтворення інвестиційного потенціалу Сумської області. Обґрунтовано необхідність формування екологоорієнтованої системи управління відтворенням інвестиційного потенціалу регіону. Розроблено організаційно-економічний механізм управління відтворенням інвестиційного потенціалу регіону в умовах забезпечення екологічної безпеки. Запропоновано систему економічних інструментів екологоорієнтованого управління відтворенням інвестиційного потенціалу регіону.

На основі статистичної інформації і розроблених методичних рекомендацій у роботі було проведено еколого-економічну оцінку відтворення інвестиційного потенціалу Сумської області (табл.1).

Таблиця 1

Еколого-економічна оцінка відтворення інвестиційного потенціалу Сумської області станом на 01.01.2012 р.

Фази відтворення інвестиційного потенціалу регіону	Кумулятивний інвестиційний потенціал регіону, млн грн	Середньорічний інвестиційний потенціал регіону, млн грн	Кумулятивний екологічно обумовлений інвестиційний збиток, млн грн	Середньорічний екологічно обумовлений інвестиційний збиток, млн грн	Кумулятивний інвестиційний потенціал регіону з урахуванням екологічно обумовленого інвестиційного збитку, млн грн	Середньорічний інвестиційний потенціал регіону з урахуванням екологічно обумовленого інвестиційного збитку, млн грн
Формування	17720,92	2953,49	759,40	126,57	16961,52	2926,00
Розподілу	17720,92	2953,49	130,64	21,77	17590,28	2904,23
Використання	26917,24	4486,21	526,47	87,74	26390,77	4398,46

У результаті проведених розрахунків визначено, що сукупний кумулятивний інвестиційний потенціал Сумської області оцінюється на фазах формування та розподілу у сумі 17720,92 млн грн, на фазі використання - 26917,24 млн грн за весь період життєвого циклу інвестиційного потенціалу. У середньому за рік кумулятивний інвестиційний потенціал області оцінюється на фазах формування і розподілу в сумі 2953,49 млн грн, на фазі використання - 4486,21 млн грн.

Забруднення навколишнього середовища та виснаження природно-ресурсного потенціалу області обумовлює кумулятивний інвестиційний збиток на фазі формування інвестиційного потенціалу Сумської області у сумі 759,4 млн грн, на фазі розподілу - 130,64 млн грн, на фазі використання 526,47 млн грн. Середньорічні значення екологічно обумовленого інвестиційного збитку оцінюють відповідно у 126, 57 млн грн, 21,77 млн грн та 87, 74 млн грн.

З урахуванням негативного впливу екологічного фактора кумулятивний інвестиційний потенціал Сумської області оцінюється в 16961,52 млн грн на фазі формування, 17590,28 млн грн на фазі розподілу і 26390,77 млн грн на фазі використання. У середньому негативний вплив екологічного фактора зменшує інвестиційний потенціал від 4,3% на фазі формування до 2% на фазі використання інвестиційного потенціалу області.

Доведено, що еколого-економічна оцінка відтворення інвестиційного потенціалу дозволяє підвищити рівень обґрунтованості управлінських рішень щодо розвитку інвестиційної діяльності регіону за умови забезпечення екологічної безпеки.

Як показали дослідження, існуюча система управління інвестиційною діяльністю в регіоні не орієнтована на забезпечення екологічних вимог. Це обумовлює необхідність формування регіональної екологічно орієнтованої системи управління відтворенням інвестиційного потенціалу регіону. Під екологічно орієнтованою системою управління відтворенням інвестиційного потенціалу регіону розуміють процес цілеспрямованого впливу керуючої підсистеми на суб'єкти та об'єкти інвестиційного потенціалу в процесах його відтворення в умовах забезпечення екологічних вимог. Метою функціонування цієї системи є створення сприятливих умов для формування інвестиційних ресурсів, організації раціонального їх розподілу та ефективного використання за умови дотримання екологічних вимог.

Екологоорієнтована система управління відтворенням інвестиційного потенціалу регіону передбачає реалізацію таких функцій: проведення оцінки інвестиційного потенціалу регіону з урахуванням екологічного фактора; розроблення пропозицій щодо напрямів розподілу інвестиційних ресурсів з метою підвищення їх ефективності використання та забезпечення екологічної безпеки території; розроблення напрямів зростання інвестиційного потенціалу регіону; планування інвестиційних ресурсів екологічного спрямування; запобігання та усунення екологічно обумовлених інвестиційних збитків за фазами відтворення інвестиційного потенціалу регіону.

Утілення принципів збалансованості економічних та екологічних інтересів у екологоорієнтованій системі управління відтворенням інвестиційного потенціалу забезпечується відповідним організаційно-економічним механізмом. Організаційно-економічний механізм управління відтворенням інвестиційного потенціалу регіону в умовах екологічних обмежень – це система методів, способів, форм та інструментів організаційного та економічного характеру, що забезпечують відтворення інвестиційного потенціалу за дотримання екологічних вимог. Цей механізм орієнтований на збільшення обсягів інвестиційних ресурсів у регіоні, їх ефективний розподіл за напрямками економічної діяльності та об'єктами інвестування і підвищення ефективності їх використання за умови зменшення екологічно обумовлених економічних збитків. Організаційно-економічний механізм управління відтворенням інвестиційного потенціалу регіону можна подати у вигляді

взаємопов'язаних складових, що забезпечують економічні відносини на фазах відтворення інвестиційного потенціалу регіону.

Складовими організаційно-економічного механізму управління відтворенням інвестиційного потенціалу регіону є суб'єкти, об'єкти, методи, функції, принципи, дія яких спрямована на врахування екологічних вимог під час прийняття управлінських рішень у сфері інвестування. На відміну від існуючих підходів у роботі пропонується система організаційно-економічних інструментів, диференційованих за фазами відтворення інвестиційного потенціалу регіону (табл. 2).

Таблиця 2

Інструменти забезпечення екологічної безпеки в організаційно-економічному механізмі управління відтворенням інвестиційного потенціалу регіону

Інструменти забезпечення екологічної безпеки відтворення інвестиційного потенціалу регіону	організаційні	Фази відтворення інвестиційного потенціалу регіону		
		формування	розподілу	використання
		екологічні програми, екологічний облік і аудит, екологічний контроль, екологічні гранти	конкурс екологічно-орієнтованих бізнес-планів, регіональні програми екологічного інвестування, екологічна експертиза інвестиційних проєктів та програм, екологічний облік та аудит, екологічні гранти	екологічні стандарти, екологічна декларація продукції, квоти на забруднення, квоти на добування природних ресурсів
екологічні фонди, екологічні інвестиції, диференціація ставок екологічного податку, пільги щодо плати за землю та користування надрами, пільги із збору за спеціальне використання води та лісових ресурсів, екологічне кредитування, екологічний лізинг, бюджетні інвестиції екологічного спрямування	екологічні інвестиції, субсидії, субвенції та дотації екологічного спрямування, екологічна конверсія, екологічне страхування, аукціонна торгівля дозволами на забруднення навколишнього природного середовища, цільове фінансування екологічних інвестицій	екологічне страхування, прискорена амортизація основних фондів природоохоронного призначення, екологічний податок, плата за користування надрами, плата за землю, збір за спеціальне використання води, збір за спеціальне використання лісових ресурсів, штрафи за порушення екологічного законодавства, екологічні податки на продукцію, екологізація ціноутворення, екологічний бон		

Організаційно-економічні інструменти на фазі формування інвестиційного потенціалу регіону забезпечують підвищення рівня інвестиційної привабливості регіону та покращання інвестиційного клімату. На фазі розподілу ці інструменти забезпечують екологізацію різних напрямків розподілу інвестиційного потенціалу регіону та інвестиційних проєктів. На фазі використання організаційно-економічні інструменти стимулюють зменшення негативного впливу на довкілля та раціональне використання природно-ресурсного потенціалу.

Економічний ефект від упровадження організаційно-економічного механізму визначається зменшенням екологічно обумовлених втрат інвестиційного потенціалу регіону за фазами відтворення. Це дозволяє підвищити інвестиційну привабливість та покращити інвестиційний клімат за рахунок забезпечення екологічної безпеки у регіоні.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено узагальнення теоретичних та науково-методичних підходів щодо еколого-економічної оцінки відтворення інвестиційного потенціалу регіону та екологічно обумовлених інвестиційних збитків.

Результати дослідження дозволили зробити такі висновки:

1. У результаті аналізу сутності та співвідношення таких понять, як «інвестиційний потенціал регіону», «інвестиційна привабливість регіону» та «інвестиційний клімат регіону», встановлено, що між ними існує взаємозв'язок. Обґрунтовано, що змісту поняття «інвестиційний потенціал регіону» найбільше відповідає ресурсно-відтворювальний підхід, згідно з яким під інвестиційним потенціалом регіону ми розуміємо здатність економічної системи регіону забезпечити формування внутрішніх і залучення зовнішніх інвестиційних ресурсів та умов їх ефективного використання за дотримання екологічних вимог.

2. Доцільно доповнити класифікацію інвестиційного потенціалу регіону такими видами, як екологічно орієнтований та екологічно деструктивний інвестиційний потенціали, за ознакою характеру еколого-економічної взаємодії. Це дозволить проводити комплексну еколого-економічну оцінку його відтворення.

3. Інвестиційний потенціал регіону має відтворювальний характер. Під відтворювальним циклом розуміють період часу від початку його формування до закінчення надходження коштів від його використання. Структурно відтворювальний цикл інвестиційного потенціалу регіону складається з трьох фаз: формування, розподілу та використання.

4. На відтворення інвестиційного потенціалу регіону істотно впливає рівень антропогенного забруднення навколишнього природного середовища та виснаження природно-ресурсного потенціалу території. Це обумовлює виникнення екологічно обумовлених інвестиційних збитків. Під екологічно обумовленим інвестиційним збитком розуміють фактичні або можливі втрати інвестиційного потенціалу регіону за фазами формування, розподілу і використання внаслідок забруднення навколишнього природного середовища і виснаження природних ресурсів.

5. Екологічно обумовлений інвестиційний збиток визначається на фазі формування інвестиційного потенціалу регіону втратою інвестиційних ресурсів у складі доходів економічних суб'єктів, на фазі розподілу - втраченою вигодою від альтернативного використання інвестиційних ресурсів, на фазі використання - втратами доходів економічних суб'єктів.

6. Обґрунтування управлінських рішень у сфері інвестиційної діяльності регіону передбачає еколого-економічну оцінку відтворення інвестиційного потенціалу. Під еколого-економічною оцінкою відтворення інвестиційного потенціалу регіону розуміють визначення його величини за фазами відтворення з урахуванням екологічно обумовлених інвестиційних збитків. Еколого-економічна оцінка здійснюється за показниками кумулятивного інвестиційного потенціалу на фазах формування, розподілу та використання з урахуванням екологічно

обумовлених інвестиційних збитків на кожній із фаз. Критеріями еколого-економічної оцінки на фазі формування є сукупність чистих доходів економічних суб'єктів (населення, прибуткових підприємств та організацій), що спрямовані на виробничі інвестиції за відрахуванням екологічно обумовлених інвестиційних збитків на цій фазі. На фазі розподілу критерієм еколого-економічної оцінки є оптимальна структура розподілу інвестиційних ресурсів за видами економічної діяльності та інвестиційними проектами, що забезпечує мінімальне навантаження на природне середовище. На фазі використання інвестиційного потенціалу регіону критерієм еколого-економічної оцінки є приріст валового регіонального продукту за відрахуванням екологічно обумовлених інвестиційних збитків.

7. Існуюча система управління інвестиційною діяльністю в регіоні не спрямована на забезпечення екологічних вимог. Це обумовлює необхідність розроблення екологоорієнтованої системи управління відтворенням інвестиційного потенціалу регіону, яка при виконанні загальних та конкретних функцій управління буде враховувати вимоги забезпечення екологічної безпеки.

8. Забезпечення ефективного функціонування екологоорієнтованої системи управління відтворенням інвестиційного потенціалу передбачає розроблення відповідного організаційно-економічного механізму екологізації процесів відтворення інвестиційного потенціалу регіону. Аналіз взаємозв'язків між рівнями і складовими цього організаційно-економічного механізму дозволяє визначити мету, функції, принципи та методи реалізації завдань екологічно спрямованого відтворення інвестиційного потенціалу регіону.

9. Основним елементом організаційно-економічного механізму управління відтворенням інвестиційного потенціалу регіону є система організаційно-економічних інструментів, спрямована на забезпечення екологічної безпеки за фазами його відтворення. Метою впровадження організаційно-економічних інструментів забезпечення екологічної безпеки на фазі формування інвестиційного потенціалу є підвищення рівня інвестиційної привабливості регіону та створення сприятливого інвестиційного клімату з метою залучення внутрішніх і зовнішніх інвестиційних коштів, на фазі розподілу - оптимальний розподіл інвестицій за видами економічної діяльності та інвестиційними проектами за умови дотримання екологічних вимог, на фазі використання - стимулювання зменшення антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище.

10. Проведені дослідження показують, що екологічно обумовлений інвестиційний збиток на фазі формування інвестиційного потенціалу Сумської області оцінюється в 759,4 млн грн, на фазі розподілу - в 130,64 млн грн, на фазі використання - в 526,47 млн грн. У цілому забруднення навколишнього середовища та виснаження природних ресурсів області зменшують інвестиційний потенціал на фазі формування на 4,3%, на фазі розподілу - на 0,7% і на фазі використання - на 2%. Інвестиційний потенціал Сумської області з урахуванням екологічно обумовленого інвестиційного збитку оцінюється на фазі формування в 16961,52 млн грн, на фазі розподілу - в 17590,28 млн грн і на фазі використання - в 26390,77 млн грн.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ***Статті у наукових фахових виданнях***

1. Говорун Я. В. Оцінка інвестиційного потенціалу регіону (на прикладі Сумської та Хмельницької областей) / Я. В. Говорун, В. Ф. Грищенко // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. – 2010. – №1. – С. 153–162. *Особистий внесок: запропоновано методику оцінки інвестиційного потенціалу регіону за групами факторів.*

2. Жулавський А. Ю. Інвестиційний потенціал регіону в системі еколого-економічних відносин / А. Ю. Жулавський, Я. В. Говорун // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Тематичний випуск: Технічний прогрес та ефективність виробництва. – 2010. – №7. – С. 70–77. *Особистий внесок: досліджено вплив екологічного фактора на величину інвестиційного потенціалу регіону.*

3. Жулавський А. Ю. Фактори відтворення інвестиційного потенціалу регіону / А. Ю. Жулавський, Я. В. Кобушко // Економічний простір: збірник наукових праць. – 2011. – №45. – С. 64–75. *Особистий внесок: систематизовано фактори формування інвестиційного потенціалу регіону.*

4. Кобушко І. М. Офшорні зони як засіб зростання інвестиційного потенціалу / І. М. Кобушко, Я. В. Говорун, С. О. Панченко // Механізм регулювання економіки. – 2011. – №1(51). – С. 182–187. *Особистий внесок: проаналізовано фактори впливу на зростання інвестиційного потенціалу регіону.*

5. Кобушко Я. В. Відтворення інвестиційного потенціалу регіону з урахуванням екологічного фактору / Я. В. Кобушко // Інноваційна економіка. – 2011. – № 6 (25). – С. 154–159.

6. Кобушко Я. В. Вплив екологічного фактора на інвестиційний потенціал регіону / Я. В. Кобушко // Вісник Запорізького національного університету: збірник наукових праць. Економічні науки. – 2011. – № 4(12). – С. 199–205.

7. Кобушко Я. В. Екологічно обумовлений інвестиційний збиток у процесах відтворення інвестиційного потенціалу регіону / Я. В. Кобушко // Сталий розвиток економіки. – 2011. – № 6(9). – С. 189–193.

8. Кобушко Я. В. Науково-методичні підходи до еколого-економічної оцінки відтворення інвестиційного потенціалу регіону / Я. В. Кобушко // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – № 6. – С. 64–68.

9. Кобушко Я. В. Організаційно-економічний механізм відтворення інвестиційного потенціалу регіону в умовах екологічних обмежень / Я. В. Кобушко // Економіка та держава. – 2012. – №5. – С. 104–107.

Матеріали наукових конференцій

10. Говорун Я. В. Удосконалення методичних підходів до оцінки інвестиційного потенціалу регіону / Я. В. Говорун // Сучасні проблеми економіки в умовах глобальної фінансової нестабільності: матеріали економічної наук. інтернет-конференції, 15 березня 2010 р. – Тернопіль, 2010. – Ч. 1 – С. 18–21.

11. Жулавський А. Ю. Екологічний фактор у відтворенні інвестиційного потенціалу регіону / А. Ю. Жулавський, Я. В. Говорун // Стратегії інноваційного розвитку економіки: бізнес, наука, освіта: матеріали II Міжнародної наук.-практ. конф., 7-10 квітня 2010 р. – Харків: НТУ «ХП», 2010. – С. 218–220. *Особистий внесок: обґрунтовано необхідність урахування екологічного фактора у процесах відтворення інвестиційного потенціалу регіону.*

12. Говорун Я. В. Інвестиційний потенціал як фактор забезпечення екологічної безпеки території / Я. В. Говорун // Економічні проблеми сталого розвитку: матеріали наук.-техн. конф. викладачів, співробітників, аспірантів і студентів факультету економіки та менеджменту, 19-23 квітня 2010 р. – Суми : Вид-во СумДУ, 2010. – Ч. 2. – С. 113–114.

13. Жулавський А. Ю. Екологічні обмеження розвитку інвестиційного потенціалу регіону / А. Ю. Жулавський, Я. В. Говорун // Екологічний менеджмент у загальній системі управління: матеріали Десятої щорічної Всеукраїнської наук. конф., 20-21 квітня 2010 р. – Суми : Вид-во СумДУ, 2010. – Ч. 1. – С. 94–96. *Особистий внесок: визначено роль екологічних обмежень у відтворенні інвестиційного потенціалу регіону.*

14. Говорун Я. В. Вплив екологічного фактору на складові інвестиційного потенціалу регіону / Я. В. Говорун // Інвестиційні пріоритети епохи глобалізації: вплив на національну економіку та окремий бізнес: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., 7-8 жовтня 2010 р. - Дніпропетровськ : Біла К.О., 2010. – Т.2 – С.25-27.

15. Кобушко Я. В. Екологічні обмеження відтворення інвестиційного потенціалу регіону / Я. В. Кобушко // Актуальні проблеми розвитку соціально-економічних систем: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. студентів і молодих учених, 18-19 квітня 2011 р., м. Бердянськ. – Донецьк : Видавництво „Донбас”, 2011. – Т. 2. – С.122–123.

16. Кобушко Я. В. Особливості управління інвестиційним потенціалом регіону/ Я. В. Кобушко // Економічні проблеми сталого розвитку: матеріали наук.-техн. конф. викладачів, співробітників, аспірантів і студентів факультету економіки та менеджменту, 18-22 квітня 2011 р. – Суми : Вид-во СумДУ, 2011. – Ч. 1. – С. 226.

17. Кобушко Я. В. Відтворення інвестиційного потенціалу території в еколого-економічній системі / Я. В. Кобушко // Екологічний менеджмент в загальній системі управління: матеріали Одинадцятої щорічної Всеукраїнської наук. конф., 20-21 квітня 2011 р. – Суми : Вид-во СумДУ, 2011. – Ч. 1. – С. 144–148.

18. Кобушко Я. В. Механізм забезпечення екологічної безпеки при формуванні інвестиційного потенціалу регіону / Я. В. Кобушко // Карпатська конференція з проблем охорони довкілля” „Carpathian environmental conference“ – СЕС-2011: матеріали Міжнародної наук. - практ. конф., 15-18 травня 2011 р. – м. Мукачево – Ужгород, 2011. – С. 231–232.

19. Кобушко Я. В. Інвестиційна інфраструктура як основа відтворення інвестиційного потенціалу регіону / Я. В. Кобушко // Стратегія якості у промисловості і освіті: матеріали VII Міжнародної конференції, 3-10 червня 2011р., Варна (Болгарія). – Дніпропетровськ; Варна, 2011. –Т. II – С. 128–130.

20. Кобушко Я. В. Еколого-економічна оцінка відтворення інвестиційного потенціалу регіону/ Я. В. Кобушко // Україна: Схід – Захід - проблеми сталого розвитку: матеріали другого туру Всеукр. наук. - практ. конф., 24-25 листопада 2011 р. – Львів : РВВ НЛТУ України, 2011. – Т. 2. – С. 63–66.

21. Кобушко Я. В. Особливості визначення екологічно обумовленого інвестиційного збитку / Я. В. Кобушко // Проблеми сучасної економіки в умовах фінансової нестабільності: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф., 16-17 березня 2012р. – Одеса : Центр економічних досліджень та розвитку, 2012. – Ч.І. – С. 18–19.

22. Кобушко Я. В. Організаційно-економічний механізм в системі управління відтворенням інвестиційного потенціалу регіону / Я. В. Кобушко// Зростання економічного потенціалу України: теоретико-методичний та науково-практичний аспекти: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф., 23-24 березня 2012 р. – К. : Київський економічний науковий центр, 2012. – Ч. II. – С. 111–112.

23. Кобушко Я. В. Управління відтворенням інвестиційного потенціалу регіону на основі його еколого-економічної оцінки / Я. В. Кобушко// Управління сталим розвитком територій в контексті світового досвіду: матеріали Всеукраїнської наук. - практ. конф., 28 березня 2012 р. – Сімферополь : Кримський університет бізнесу УЕУ, 2012. – С. 31–33.

АНОТАЦІЯ

Кобушко Я. В. Еколого-економічна оцінка відтворення інвестиційного потенціалу регіону. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.06 – економіка природокористування та охорони навколишнього середовища. – Сумський державний університет, Суми, 2012.

У дисертації визначено зміст поняття «інвестиційний потенціал регіону» за ресурсно-відтворювальним підходом. Проаналізовано вплив екологічного фактора на процеси відтворення інвестиційного потенціалу регіону. Визначено сутність поняття «екологічно обумовлений інвестиційний збиток» та розроблено методику його оцінки за фазами відтворення інвестиційного потенціалу регіону. Удосконалено науково-методичні підходи до еколого-економічної оцінки відтворення інвестиційного потенціалу регіону.

Розроблено організаційно-економічний механізм управління відтворенням інвестиційного потенціалу регіону в умовах забезпечення екологічних вимог. Запропоновано систему організаційно-економічних інструментів, спрямовану на забезпечення екологічної безпеки за фазами відтворення інвестиційного потенціалу регіону.

Ключові слова: інвестиційний потенціал регіону, фази відтворення інвестиційного потенціалу регіону, забруднення навколишнього природного середовища, виснаження природних ресурсів, еколого-економічна оцінка, екологічно обумовлений інвестиційний збиток.

АННОТАЦИЯ

Кобушко Я. В. Эколого-экономическая оценка воспроизводства инвестиционного потенциала региона. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.06 – экономика природопользования и охраны окружающей среды. - Сумский государственный университет, Сумы, 2012.

Диссертация посвящена развитию теоретических и научно-методических положений эколого-экономической оценки воспроизводства инвестиционного потенциала региона.

В работе раскрыта сущность современных инвестиционных процессов в условиях устойчивого развития, исследованы специфика и соотношение между такими понятиями, как «инвестиционный потенциал региона», «инвестиционная привлекательность региона» и «инвестиционный климат региона». Проведена систематизация подходов к определению понятия «инвестиционный потенциал региона», исследована сущность понятия «инвестиционный потенциал региона» согласно ресурсно-воспроизводственного подхода. Дополнено классификацию инвестиционного потенциала региона в зависимости от характера эколого-экономического взаимодействия такими видами, как экологически ориентированный и экологически деструктивный инвестиционные потенциалы. Установлено, что структура воспроизводственного цикла инвестиционного потенциала региона включает фазы формирования, распределения и использования.

В работе проанализировано влияние экологического фактора на процессы воспроизводства инвестиционного потенциала региона и исследовано возникновение экологически обусловленного инвестиционного ущерба. Определена сущность понятия «экологически обусловленный инвестиционный ущерб», под которым понимаются фактические или возможные потери инвестиционного потенциала региона на фазах его формирования, распределения и использования в результате загрязнения окружающей среды и истощения природных ресурсов. Предложено методику оценки экологически обусловленного инвестиционного ущерба по фазам воспроизводства инвестиционного потенциала региона.

Установлено, что для обеспечения эффективного воспроизводства инвестиционного потенциала региона в условиях устойчивого развития необходимо осуществить его эколого-экономическую оценку. Исследована сущность понятия «эколого-экономическая оценка», проанализированы существующие подходы к стоимостной эколого-экономической оценке инвестиционного потенциала региона.

Усовершенствован научно-методический подход к эколого-экономической оценке воспроизводства инвестиционного потенциала региона, который основывается на определении величины экологически обусловленных инвестиционных ущербов по фазам воспроизводства инвестиционного потенциала региона. Проведена эколого-экономическая оценка потерь по фазам воспроизводства инвестиционного потенциала региона, обусловленных

загрязнением окружающей среды и истощением природных ресурсов Сумской области.

Развиты научно-методические подходы к формированию эколого-ориентированной системы управления воспроизводством инвестиционного потенциала, которая обеспечивает создание благоприятных условий для формирования инвестиционных ресурсов, организации их рационального распределения и использования при условии соблюдения экологических требований.

Усовершенствован научно-методический подход к формированию организационно-экономического механизма управления воспроизводством инвестиционного потенциала региона на основе внедрения организационно-экономических инструментов дифференцировано по фазам его воспроизводства в зависимости от состояния окружающей среды в регионе. Разработаны рекомендации по формированию отдельных инструментов организационно-экономического механизма управления воспроизводством инвестиционного потенциала региона в условиях обеспечения экологической безопасности Сумской области.

Ключевые слова: инвестиционный потенциал региона, фазы воспроизводства, загрязнение окружающей среды, истощение природных ресурсов, эколого-экономическая оценка, экологически обусловленный инвестиционный ущерб.

SUMMARY

Kobushko I. V. Ecological and economic evaluation of the region investment potential reproduction. – Manuscript.

Thesis for a candidate degree in economic sciences, speciality 08.00.06 – Economics of nature management and environmental protection. – Sumy State University, Sumy, 2012.

The thesis defines the concept of "region investment potential" for resource-reproduction approach. The influence of environmental factors on the region investment potential reproduction is analysed. The concept of the environmentally caused investment loss is defined, and the technique for its evaluation according to the phases of its investment potential reproduction is developed. Scientific and methodological approaches to the environmental and economic assessment of the region investment potential reproduction are improved.

The organizational and economic mechanism of the region investment potential reproduction in terms of environmental requirements is created. The system of organizational and economic instruments aimed at environmental safety by phases of the investment potential reproduction is suggested.

Key words: region investment potential, reproduction, phase of formation, phase of allocation, phase of using, ecological and economic evaluation, environmentally caused investment loss.

Підписано до друку 16.11.2012.
Формат 60x90/16. Ум. друк. арк. 1,1. Обл.-вид. арк.0,9. Тираж 100 пр. Зам №

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.